

Den omständigheten att en av länsstyrelsen förordnad vigselförrättare mot betalning erbjuder ceremonitjänster i samband med vigsel har ansetts utgöra grund för att återkalla förordnandet.

Lagrum:

4 kap. 3 och 4 §§ äktenskapsbalken

Länsstyrelsen i Stockholms län beslutade den 14 januari 2013 att återkalla M.G:s förordnande som vigselförrättare. Som skäl för beslutet angavs bl.a. följande. M.G. är styrelseledamot i ett aktiebolag som i kommersiellt syfte bl.a. erbjuder ceremonitjänster i samband med vigsel. Ett förordnande som vigselförrättare är inte avsett att användas som ett led i en kommersiell verksamhet och det får inte råda något tvivel om att förrättaren företräder det allmänna och inte ett enskilt företag. Den verksamhet som M.G. bedriver i aktiebolaget är inte förenlig med hans uppdrag som vigselförrättare. Sammanfattningsvis ansåg länsstyrelsen att M.G. misskötte sitt uppdrag som vigselförrättare och visade bristande insikt i den myndighetsutövning som det innebär att förrätta vigsel.

M.G. överklagade länsstyrelsens beslut till förvaltningsrätten och yrkade att det skulle upphävas.

Länsstyrelsen bestred bifall till överklagandet.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2013-09-06, ordförande Wahren)

yttrade: Frågan i målet är om länsstyrelsen haft fog för sitt beslut att återkalla M.G:s förordnande som vigselförrättare. – Länsstyrelsen har genomfört en utredning och funnit att M.G. är styrelseledamot i ett aktiebolag som bedriver verksamhet som tillhandahåller bl.a. ceremonitjänster. – Ett av länsstyrelsen meddelat förordnande att vara vigselförrättare ska enligt 4 kap. 4 § äktenskapsbalken återkallas om vigselförrättaren inte längre uppfyller kraven på kunskaper och övriga kvalifikationer som behövs för uppdraget eller om vigselförrättaren missköter sitt uppdrag. – Bestämmelsen om återkallelse av förordnande som vigselförrättare trädde ikraft den 1 maj 2009. Förarbetena (prop. 2008/09:80) ger inte någon närmare vägledning i fråga om under vilka förutsättningar ett förordnande ska återkallas och några vägledande domstolsavgöranden finns ännu inte. – En länsstyrelses avslagsbeslut i ärenden om förordnande av vigselförrättare kunde tidigare överklagas hos regeringen. I sådana beslut har regeringen uttalat bl.a. följande. Förordnanden som vigselförrättare bör inte meddelas personer som har nära anknytning till kommersiella verksamheter av olika slag (beslut den 3 juni 1993, dnr 93-1726 och beslut den 9 september 1993, dnr 93-2987). Som grundläggande förutsättning för ett förordnande gäller att vigselförrättaren i kraft av sin ställning kan bidra till att förrättningen ges en officiell prägel och att det klart framgår att förrättaren företräder det allmänna. Förrättaren får således inte ge intryck av att företräda enskilda intressen, t.ex. en viss organisation eller ett visst företag (beslut den 1

oktober 2009, dnr Ju2009/4742/L2). – Länsstyrelsen har i skrivelse till alla vigselförrättare den 26 januari 2011 (dnr 214-1980-2011) bl.a. med hänvisning till regeringens beslut informerat om att det inte är tillåtet att ta betalt för förrättande av vigslar eller att utöva rollen som vigselförrättare i nära samband med näringsverksamhet. – Det som ska prövas i målet är alltså om M.G. har agerat på ett sätt som innebär att han inte längre uppfyller kraven på kunskaper och kvalifikationer för att vara vigselförrättare eller att han misskött sitt uppdrag. Bestämmelserna innehåller inte någon mildare rättsföljd än återkallelse. Det är länsstyrelsen som har bevisbördan för att det föreligger grund för återkallelse av förordnandet. Länsstyrelsen har som grund för sitt beslut anfört att M. G. har en vigselceremoniverksamhet vid sidan av sitt uppdrag som vigselförrättare och att han mottagit ersättning utöver det som tillåts. – M.G. vitsordar att han har ett aktiebolag där han bedriver en verksamhet som bl.a. går ut på att tillhandahålla ceremonier i samband med vigsel och att han i denna verksamhet bl.a. tar betalt av brudpar för belopp motsvarande taxiresor för hembesök vid planeringen och sedan vid vigseln. Han bestriider dock att han krävt ersättning för själva ceremonin. Han tillägger dock bl.a. följande. I sin iver att från början av sitt engagemang med ceremonier göra rätt för sig diskuterade han med myndigheter och lade in ersättningar för vissa ceremonier i sitt aktiebolag. Han är inte kommersiell i gängse mening utan det är kostnadstäckning som eftersträvas men tyvärr inte uppnås. De flesta ”ambitiösare” vigslarna genomförs utanför Järfälla och det är där fakturering aktualiseras. När allt är slutfört får paren gärna kommande vecka välja hans arvode. Kanske får han en blomma och en flaska vin eller ett fint och uppskattande tackbrev. Men de flesta väljer en summa som de finner rimligt för hans samlade insatser. Av årets 81 genomförda vigslar har 32 fakturerats ”för kontakter, rådgivning, övriga förberedelser, resor och genomförande”. – M.G. lämnade även förslag på hur verksamheten kunde förändras för att uppfylla länsstyrelsens krav och därmed få fortsätta. – Förvaltningsrätten konstaterar att det av regeringens ovan angivna beslut framgår att ett förordnande som vigselförrättare inte är förenligt med bedrivande av verksamhet där tjänster tillhandhålls mot betalning. Skälet till detta är att behörigheten att förrätta vigsel inte får användas som ett led i kommersiell verksamhet eller utövas på ett sätt som medför att den kan sammanblandas med sådan verksamhet. Agerande i strid med detta får anses utgöra misskötsel av uppdraget eller i vart fall visa att nödvändiga kunskaper och kvalifikationer saknas hos vigselförrättaren. – Vad som framkommit i målet, främst genom M.G:s egen beskrivning, visar att han i aktiebolagsform bedriver en verksamhet som har ett nära samband med hans behörighet att förrätta vigsel. Eftersom båda verksamheterna faktiskt utövas av honom personligen framstår det som att vigslar förrättas som ett led i verksamheten och det föreligger även en betydande risk för sammanblandning mellan rollerna. Att ambitionen med att ta betalt för ceremonitjänsterna eventuellt endast är att uppnå kostnadstäckning saknar betydelse för bedömningen. – Förvaltningsrätten saknar anledning att ifrågasätta att det finns en betydande efterfrågan på den typ av tjänster som M.G:s företag erbjuder. På grund av lagstiftningens utformning saknas det dock utrymme att beakta en sådan

omständighet vid prövningen. Förvaltningsrätten finner därför att det klart framgår av utredningen att M.G. har utövat sin behörighet att förrätta vigsel i nära samband med den av honom bedrivna näringsverksamheten och därigenom har misskött sitt uppdrag eller i vart fall visat att han inte uppfyller kraven på kunskaper och kvalifikationer för uppdraget. Grund för återkallelse av förordnandet föreligger alltså och överklagandet kan därför inte bifallas. – Förvaltningsrätten ändrar inte det överklagade beslutet.

M.G. överklagade förvaltningsrättens dom till kammarrätten och yrkade att beslutet att återkalla hans vigselrätt skulle ändras på så sätt att han även i fortsättningen skulle inneha en sådan vigselrätt. Till stöd för sin talan anförde han bl.a. följande. Förvaltningsrätten anser att lagen ska tolkas på så sätt att en vigselofficiant som inte är anställd av en kyrka, i många situationer antingen ska arbeta gratis eller till och med behöva betala för att arbeta. Allt han har gjort har skett öppet, deklarerats och skatter har betalats. Han har aldrig krävt betalning för något, inte för någon ceremoni och definitivt inte för någon vigsel. Han vill gärna fortsätta som vigselförrättare med rätt till myndighetsutövning.

Länsstyrelsen bestred bifall till överklagandet.

Kammarrätten i Stockholm (2014-02-24, Eng, Håkansson, referent, Olsen Siri) yttrade: Förvaltningsrätten har i domen hänvisat till tidigare praxis från regeringen i ärenden om förordnande av vigselförrättare. Kammarrätten delar förvaltningsrättens bedömning att regeringens praxis bör vara vägledande i detta ärende. Kammarrätten instämmer även i övrigt i förvaltningsrättens bedömning. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.

M.G. fullföljde sin talan och yrkade i första hand att Högsta förvaltningsdomstolen, med ändring av kammarrättens dom, skulle besluta att inte återkalla hans förordnade som vigselförrättare och i andra hand att ärendet skulle återförvisas till länsstyrelsen för förnyad handläggning. Han yrkade vidare ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta förvaltningsdomstolen med 56 250 kr avseende ombudsarvode. *M.G.* anförde bl.a. följande. Länsstyrelserna tillämpar olika principer i frågan om vad som utgör grund för återkallelse av ett förordnande som vigselförrättare. En länsstyrelse har förordnat en person som erbjuder och tar betalt för ceremonitjänster liknande de som han erbjuder. Han har aldrig krävt ersättning för en vigselakt oavsett hur tidskrävande den har varit. Brudparen är inte tvungna att betala något till honom utan detta sker helt frivilligt. Ersättningen från brudparen är ofta noll kronor, ibland några hundra kronor och någon enstaka gång, vid mer tidskrävande ceremonier, ett par tusen kronor. Han tar aldrig emot någon betalning om det handlar om en enkel vigselakt.

Länsstyrelsen bestred bifall till yrkandena.

Högsta förvaltningsdomstolen (2015-09-11, Jermsten, Almgren, Knutsson, Bull, Classon) yttrade:

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

M.G. är styrelseledamot i ett aktiebolag som mot betalning erbjuder ceremonitjänster i samband med vigsel. Frågan i målet är om denna verksamhet medför att det finns grund för att återkalla hans förordnande som vigselförrättare.

Rättslig reglering m.m.

I 4 kap. 3 § äktenskapsbalken anges vem som är behörig att förrätta vigsel. Det är såvitt nu är aktuellt den som länsstyrelsen har förordnat. Ett sådant förordnande innebär att förvaltningsuppgifter överlämnas till en enskild individ i enlighet med 12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen.

Innan någon förordnas till vigselförrättare ska länsstyrelsen enligt 4 kap. 4 § första stycket äktenskapsbalken pröva att han eller hon har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget. Länsstyrelsen ska enligt tredje stycket återkalla förordnandet om vigselförrättaren inte längre uppfyller kraven enligt första stycket eller missköter sitt uppdrag.

Bestämmelserna i 4 kap. 4 § äktenskapsbalken infördes 2009 och i förarbetena sägs bl.a. följande (prop. 2008/09:80 s. 24 och 29 f.). Med hänsyn till att de uppgifter som delegeras till vigselförrättaren utgör myndighetsutövning som för med sig betydande rättsliga konsekvenser måste det ställas höga krav på de personer som rekryteras för uppdraget. Med förordnandet följer en rätt att under personligt ansvar företräda det allmänna och det är av stor vikt att de personer som utses till förrättare har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget. Med kravet att en vigselförrättare ska ha de kunskaper som behövs för uppdraget avses att förrättaren har sådana kunskaper att äktenskapsbalkens regler om vigsel och därmed sammanhängande åtgärder kommer att följas. Att vigselförrättaren även i övrigt har de kvalifikationer som behövs innebär att förrättaren ska ha ett gott omdöme och åtnjuta allmänt förtroende samt ha den erfarenhet som krävs för att kunna fullgöra uppdraget på bästa sätt. Förrättaren ska också vara väl medveten om vigselns betydelse och det ansvar som är förenat med uppdraget. Ett exempel på när en vigselförrättare missköter sin uppgift är att förrättaren inte följer de bestämmelser som gäller för vigsel.

Innan de nuvarande bestämmelserna i 4 kap. 4 § äktenskapsbalken infördes var frågan om vilka krav som en person skulle uppfylla för att förordnas som vigselförrättare oreglerad. Däremot fanns en sedan länge etablerad praxis från länsstyrelserna och från regeringen dit ett beslut om avslag på en ansökan om att förordnas som vigselförrättare då kunde överklagas. Av denna praxis framgår bl.a. att en förutsättning för att en

person ska förordnas som vigselförrättare är att denne i kraft av sin ställning kan bidra till att förrättningen ges en officiell prägel och att det klart framgår att förrättaren företräder det allmänna; förrättaren får inte ge intryck av att företräda enskilda intressen, t.ex. en viss organisation eller ett visst företag (se regeringens beslut Ju2004/6172/L2, Ju2006/5710/L2 och Ju2009/4742/L2). Nära anknytning till hotell- och konferensverksamhet och liknande har ansetts utgöra grund för att avslå en ansökan om att förordnas till vigselförrättare (se regeringens beslut 93-1726, 93-2987 och Ju2006/2632/L2).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Ett förordnade som vigselförrättare ska återkallas om vigselförrättaren saknar de kunskaper och kvalifikationer som krävs för uppdraget eller missköter det. Förordnandet har ytterst sin grund i 12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen och bestämmelsen om återkallelse måste därför läsas och tolkas i ljuset av vad som stadgas i 1 kap. 9 § regeringsformen, nämligen att den som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska beakta allas likhet inför lagen (likhetsprincipen) samt iakttä saklighet och opartiskhet (objektivitetsprincipen).

För den som är anställd i statlig tjänst kommer objektivitetsprincipen till uttryck i bl.a. 7 § lagen (1994:260) om offentlig anställning vari sägs att en arbetstagare inte får utöva någon verksamhet som kan rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet. Principen återspeglas även i jävsreglerna i 11 och 12 §§ förvaltningslagen (1986:223).

En vigselförrättares uppgifter innefattar myndighetsutövning. Det är därför av särskild vikt att vigselförrättaren inte riskerar att ge intryck av att företräda något annat intresse än det allmänna och inte heller låter sig påverkas av ovidkommande hänsyn vid fullgörandet av uppdraget eller agerar på ett sätt som kan medföra att han eller hon riskerar att hamna i en intressekonflikt.

M.G. erbjuder, genom det aktiebolag i vilket han är styrelseledamot, mot betalning ceremonitjänster i samband med vigsel. Denna verksamhet har ett mycket nära samband med hans uppdrag som vigselförrättare och får mot bakgrund av vad som nyss anförts anses oförenlig med uppdraget som vigselförrättare. M.G. uppfyller av det skälet inte de krav som bör ställas på en vigselförrättare. Länsstyrelsen har därmed haft grund för att återkalla hans förordnande som vigselförrättare och överklagandet ska avslås.

Det saknas laglig möjlighet att utge ersättning för en enskilds kostnader i mål om återkallelse av förordnande som vigselförrättare. M.G:s yrkande om ersättning för kostnader i Högsta förvaltningsdomstolen ska därför avvisas.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Högsta förvaltningsdomstolen avvisar M.G:s yrkande om ersättning för kostnader i Högsta förvaltningsdomstolen.

Mål nr 1462-14, föredragande Anne-Therése Byström